

10 ביולי, 2016

לכבוד

לכבוד

החכ"ם החברים

חה"כ ניסן סלומינסקי

בוועדת חוקה חוק ומשפט

יו"ר וועדת חוקה, חוק ומשפט

הנדון: הצעת חוק חסיון חומר מודיעיני (תיקוני חקיקה), התשע"ד-2014

לקראת הדיון מחר בהצעת החוק שבנדון, נבקש להביא בפני הוועדה את עמדת הקליניקה לזכויות חשודים, נאשמים, עצורים ואסירים במרכז האקדמי למשפט ולעסקים. **אנו קוראים לחברי הוועדה להתנגד להצעת החוק, מהנימוקים המפורטים להלן.**

1. מטרת החוק איננה ברורה כלל - בעוד שהצעת החוק המקורית באה לענות על בעיה של איסוף חומר בידי ארגוני פשיעה, הצעת החוק במתכונתה הנוכחית מתמקדת בפרשנות הרחבה בפסיקה של המונח "חומר חקירה". מה שהוצג בתחילת הדרך כעניין חירום של מאבק בפשיעה, מתגלה כעת כעניין אסטרטגי של השגת יתרון לתביעה על פני הסנגוריה בניהול התיק.
2. הדרך להגן על חומר מודיעיני מפני חשיפת יתר קיימת באמצעות הטלת סודיות ואיסור פרסום. כאשר יש חשש מחשיפת יתר ופגיעה בחומר מודיעיני, קיימת בידי המדינה האפשרות לחסות את החומר באמצעים הקיימים בחוק או לצמצם את האישומים שמובילים לחשיפה ולא להעמיד לדין עליהם. זהו מערך השיקולים שחולש במשך שנים בתחום זה, והוא מבטא את האיזון הליברלי המתבקש.
3. לא בכדי התייחסו החוק והפסיקה עד כה למושג "חומר חקירה" באופן מרחיב. זכות העיון בחומר החקירה המוקנית לנאשם מממשת את זכות היסוד שלו להליך הוגן. מבחן הרלוונטיות קובע כי יש לכלול בחומר החקירה כל חומר הקשור במישרין או בעקיפין לאישום ולהליך הפלילי נגד הנאשם, למעט חומרים שחשיבותם ונגיעתם לאישום היא שולית ומרוחקת. לפיכך, הצמצום המוצע בהצעת החוק המעודכנת בהגדרה של "חומר חקירה" ככל שמדובר בחומר מודיעיני איננה עולה בקנה אחד עם החוק והפסיקה ופוגעת בזכות הנאשם להליך הוגן.

4. הנוסח המוצע של המושג "חומר חקירה" מקדים את מבחני הרלבנטיות לשלב בו מועבר החומר לסנגור. בנוסף הוא מציע מבחן שאינו קשור לנסיבות הייחודיות של המקרה, אלא ממייך את החומר רק על פי גורם החקירה שאסף את המידע. לכן ההצעה לוקה בחוסר קוהרנטיות, היא נותנת כוח רב בידי התביעה על פני ההגנה ופוגעת בעקרון האדברסריות וההליך ההוגן. לא ניתן לוותר על הביקורת הפנימית והחיצונית וכן על הביקורת השיפוטית הגם שמדובר בחומר מודיעיני.
5. מה שבעיני התביעה אינו קשור לתיק, הרי מזווית הנאשם, המכיר את העדים בתיק ויתכן ששהה בזירה, החומר עשוי להיות רלבנטי. כמו שניתן לראות במספר תיקים שהסתיימו לבסוף בזיכוי, התביעה מגבשת לעיתים קונספציה ראייתית מסויימת שהיא שבויה בה באופן טבעי. לתביעה קשה להעריך את הרלבנטיות והתרומה של חומר החקירה להגנת הנאשם, והנטייה של נציגיה היא למיין את החומר על פי עמדת התביעה ולא לפי קו ההגנה. לפיכך, לא ניתן להפריז בביקורת השיפוטית בעניין זה.
6. לא ברור כלל הצורך בחסיון הסטטורי לחומר מודיעיני, המוצע על ידי הממשלה, שכן קיימים כבר כיום חסיונות מהותיים לטובת הציבור ולטובת ביטחון המדינה, המגנים גם על חומר מודיעיני רגיש. חסיון זה פוגע בזכות להליך הוגן, שכן הוא מוותר על הבדיקה הפרטנית של החומר הרלבנטי והופך על פיו את הכלל הקיים בעניין זה באופן המביא לפגיעה קשה בזכויות נאשמים.

לאור האמור לעיל והפגיעה הקשה בהליך ההוגן ובזכויות נאשמים, אנו קוראים לך ולחברי הוועדה לדחות את הצעת החוק שבנדון.

בברכה,

ד"ר סיגל שהב, עו"ד